

Eskoon sosiaalipalvelujen kuntayhtymä

Jyväskylän yliopisto

Ala-Renko Johanna, Katajamäki Maria ja Pohjonen Pirkko

**ASiantuntijoiden ja tilapäishoitoyksikön
yhteistyön kehittäminen**

Neurokognitiivinen käyttäytymisanalyysi kuntoutus, hoito ja ohjaustyössä
(NERO 2.0) –koulutuksen projektityö 2016

Sisällysluettelo

1 JOHDANTO	3
2 YKSIKÖIDEN KUVAUKSET	5
2.1 Kotopihlaja.....	5
2.2 Pikkupihlaja	5
2.3 Asiantuntijapalvelut	6
3 HOITOTYÖ JA KUNTOUTUS.....	8
3.1 Perushoito	8
3.2 Kuntoutus.....	8
3.3 Kuntouttava hoitotyö	8
3.4 Kuntoutussuunnitelma	10
4 KÄYTTÄYTYMISANALYYSI.....	11
4.1 Käyttäytymisanalyysin prosessi ja symboleiden merkitys käyttäytymisanalyysissa	11
4.2 Huomioita käyttäytymisanalyysin käytöstä Kotopihlajassa	13
4.3 Käyttäytymisanalyysin symbolien merkitykset	13
5 KUNTOUTUKSEN VIEMINEN ARKEEN: ESKOOSSA KÄYTÖSSÄ OLEVIA KUNTOUTUKSEN ARKEEN VIEMISTÄ MAHDOLLISTAVIA TOIMINTAMALLEJA	15
5.1 Moniasiantuntijuuteen perustuva yhteistoiminta	15
5.2 Omahoitaja-malli	16
6 TUKITIIMITOIMINNAN KEHITTÄMINEN	17
6.1 Millainen tukitiimi/yhteistyö on ollut ennen tätä projektia?.....	17
6.2 Mitä tapahtui ja miten prosessi eteni?.....	17
6.3 Miten tilanne on muuttunut?	19
7 PIKKUPIHLAJAN JA ASIANTUNTIJOIDEN YHTEISTYÖN KEHITTÄMINEN	20
7.1 Millaista yhteistyö oli ennen?	20
7.2 Miten prosessi eteni ja tilanne muuttui?	20
8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	22
8.1 Johtopäätökset.....	22
8.2 Pohdinta	23
LÄHTEET	25

LIITE 1. Tukitiimit Kotopihlajassa	26
LIITE 2. Kysely tukitiimitoiminnan kehittämisestä	28
LIITE 3. Esimerkki käyttäytymisanalysista	29

1 JOHDANTO

Eskoon tuki- ja osaamiskeskuksessa on nähty tarpeellisena kehittää yhteistyötä Asiantuntijapalveluiden ja kehitysvammaisten lasten tilapäistä ja vakituista asumista tarjoavien yksiköiden, Kotopihlajan ja Pikkupihlajan kanssa. Eskoon sosiaalipalveluiden kuntayhtymässä toteutettu Neuro-kognitiivinen käyttäytymisanalyysi -koulutus on tarjonnut puitteet yhteistyön ja yhtenäisen ajattelutavan kehittämiseksi.

Eskoon Asiantuntijapalveluiden ja erilaisten kehitysvammaisten asumisyksiköiden välillä yhteistyön muotona on jo aikaisemmin ollut tukitiimi-toiminta. Tukitiimillä on tällöin tarkoitettu 2-3 Asiantuntijapalveluiden työntekijän tiimiä, joka kokoontuu tietyn asumisyksikön henkilökunnan kanssa sovittuun aikaan ja pohtii asiakkaisiin ja yhteisön toimintaan liittyviä asioita hakien ratkaisuja haastavissa tilanteissa toimimiseen tai itsemääräämisoikeuslain mukaisten rajoitustoimenpiteiden määrittämiseen (Palvelut 2016, Eskoon sosiaalipalvelujen kuntayhtymä). Tukitiimi-toiminnan kehittäminen ja muokkaaminen toimivaksi työkaluksi juuri asiantuntijapalveluiden ja kehitysvammaisten lasten tilapäistä asumista tarjoavan Kotopihlajan kohdalla nähtiin tärkeänä ja valittiin tämän projektin kehittämiskohteeksi. Tukitiimi nähtiin erityisen tärkeänä toiminnan muotona erityisesti haastavasti käyttäytyvien asiakkaiden kohdalla. Tässä projektityössä tukitiimitoimintaa lähdettiin kuvaamaan auki ja keräämään kokemuksia kehittämisen tarpeelle tukitiimitoimintaan osallistuneilta työntekijöiltä. Käyttäytymisanalyysi otettiin mukaan yhteiseksi työvälineeksi.

Eskoon Asiantuntijapalveluiden ja vakituista asumista tarjoavan Pikkupihlajan yhteistyötä on kehitetty erityisesti Pikkupihlajan muuttaessa vuoden 2016 alussa erilliseen uudisrakennukseen pois Kotopihlajan tiloista. Kotopihlaja ja Pikkupihlaja kuuluvat edelleen hallinnollisesti yhteen. Tähän työhön on kirjattu ylös Eskoon Asiantuntijapalveluiden ja Pikkupihlajan välisessä yhteistyössä tapahtuneita muutoksia vuoden 2016 aikana.

2 YKSIKÖIDEN KUVAUKSET

2.1 Kotopihlaja

Kotopihlaja on Eskoon palvelukeskuksen alueella sijaitseva tilapäishoitoyksikkö kehitysvammaisille lapsille, nuorille ja aikuisille. Kotopihlaja on jaettu kolmeen tupaan, joista Lastentupa on alle 12-vuotiaille ja Nuortentupa yli 12-vuotiaille. Yli 18-vuotiaat aikuiset asuvat tilapäishoidossa omassa tuvassaan. Asiakkaista osa tarvitsee enemmän tukea ja apua arjessa ja toisten avuntarve on vähäisempi. Jokaisella tilapäishoidon asiakkaalla on nimetty omahoitaja, joka vastaa yksilöllisten hoitosuunnitelmien laatimisesta asiakkaalle. Jaksojen aikana harjoitellaan muun muassa arjen taitoja ja ryhmässä toimimista. Tätä arjen kuntoutusta toteutetaan yhteistyössä vanhempien ja eri yhteistyötahojen kanssa hoitosuunnitelmien mukaisesti. Tilapäishoidon tarkoituksena on tukea perheiden jaksamista. Yksikössä työskentelee yksikön esimies, sairaanhoitaja, sosiaaliohjaaja sekä hoitajia. Henkilökunnan määrä vaihtelee hoidossa olevien asiakkaiden tarpeen mukaan. Henkilökunta on paikalla ympäri vuorokauden. (Eskoo 2016.)

2.2 Pikkupihlaja

Pikkupihlaja on Eskoon palvelukeskuksen alueella sijaitseva vuonna 2016 valmistunut kuuden kehitysvammaisen lapsen koti. Pikkupihlaja on aikaisemmin toiminut samoissa tiloissa Kotopihlajan kanssa. Jokaisella lapsella on nimetty omahoitaja sekä yhdellä lapsella on henkilökohtainen avustaja. Pikkupihlajassa lapset ovat 18 ikävuoteen saakka. Kaikki lapset ovat paljon tukea tarvitsevia ja heidän arjessaan on paljon asioita, joita kuntoutuksella tuetaan. Työntekijät käyttävät työssään kuntouttavaa työotetta ja muun muassa kinestetiikkaa. Kinestetiikalla tarkoitetaan toisen ihmisen liikkumisen avustamista perustuen luonnollisiin liikemalleihin, aistitoimintojen ymmärtämiseen sekä

asiakkaan osallistumisen mahdollistamista pyrkien lisäämään hänen omaa aktiivisuuttaan ja liikkumisen hallinnan mahdollisuuttaan. Toimintamallilla myös tuetaan asiakkaan oman kehon ja ympäristön hahmottamista sekä vähennetään avustajan fyysisten voimavarojen kulumista asiakkaan siirtämistilanteessa. (Kinestetiikka 2016.) Lasten kanssa tehdään tavallisia lapsuuteen liittyviä asioita ja pyritään löytämään niitä asioita, mitkä tuovat mielekkyyttä ja iloa arkeen yksilöllisesti. Työyhteisö näkee hyvin tärkeänä lasten perheiden roolin. Pikkupihlajassa tehdään perheiden kanssa mahdollisimman paljon yhteistyötä ja kehitetään tapoja yhteistyön toteuttamiseen. Pikkupihlajassa työskentelee sairaanhoitaja, toiminnanohjaaja ja hoitajia. Esimies ja varaesimies ovat yhteisiä Kotopihlajan kanssa. Henkilökunnan määrä vuorossa vaihtelee paikalla olevien lasten lukumäärän mukaan.

2.3 Asiantuntijapalvelut

Asiantuntijapalveluissa toimii laaja kirjo eri ammattilaisia: lääkäreitä, sosiaalityöntekijöitä, psykologeja, puheterapeutteja, fysioterapeutteja, kuntahoitajia, toimintaterapeutteja, musiikkiterapeutti ja autismikuntoutusohjaajia sekä neuropsykiatrisia sairaanhoitajia. Työskentely perustuu eri ammattiryhmien tiiviiseen yhteistyöhön. Eskoon Asiantuntijapalveluissa toteutetaan asiakkaan nykytilannetta, tarpeita ja tavoitteita arvioivia tutkimuksia sekä kuntoutusta asiakkaille, joilla on kehitysvamma, laaja-alainen kehitysviive, autismin kirjon oireyhtymä tai neuropsykiatrisia vaikeuksia. Asiantuntijapalveluista voidaan toteuttaa myös ohjausta asiakkaan arkiympäristöön, kuten kouluun tai kotiin. Asiakkaat asuvat kotona, asumisyksiköissä tai Eskoon alueen laitospöyksiköissä. Tutkimus- ja kuntoutuspalvelut toteutuvat Eskoon toimitiloissa Seinäjoella tai asiakkaan arkiympäristössä. Asiantuntijapalveluissa tutkimusten ja arviointien perusteella asiakkaalle laaditaan kuntoutussuunnitelma tai yksittäisiä muita suosituksia. Eskoon alueella asuvien asiakkaiden osalta myös kuntoutuksen toteuttaminen kuuluu Asiantuntijapalveluiden vastuulle. Tavoitteena on suunnitella ja toteuttaa palvelut yksilöllisesti asiakkaan ja hänen

lähihenkilöidensä elämäntilanne huomioiden. Arviointien ja kuntoutuksen tavoitteena on mahdollisimman hyvä elämän sen eri vaiheissa ja asiakkaan voimavarojen vahvistaminen. (Eskoo 2016.)

3 HOITOTYÖ JA KUNTOUTUS

3.1 Perushoito

Perushoitoon kuuluu asiakkaan puhtaudesta, ravinnonsaannista, turvallisuudesta ja lääkityksestä huolehtiminen. Perushoidon tehtävänä on tunnistaa kehitysvammaisen mahdollisuudet sekä tarpeet. Perushoidossa luodaan edellytykset mahdollisimman itsenäiselle suoriutumiselle opettamalla, ohjaamalla ja auttamalla. (Kaski, Manninen & Pihko 2012: 219.)

3.2 Kuntoutus

Kuntoutuksella tarkoitetaan toimintaa, jonka avulla kuntoutuja saavuttaa paremman fyysisen ja sosiaalisen toimintakyvyn selvittääkseen helpommin päivittäisistä toiminnoistaan sekä henkilökohtaisen tyytyväisyyden. Kuntoutuksen osa-alueita ovat lääkinnällinen, sosiaalinen, kasvatuksellinen ja ammatillinen kuntoutus. Kehitysvammaisen kuntoutuksella ei tarkoiteta taitoja palauttavaa kuntoutusta, koska kehitysvammaisen ei ole voinut menettää taitoja, joita hänellä ei ole koskaan ollutkaan. Kuntoutuksen tavoitteena onkin uusien taitojen oppiminen normaalin kehityksen mukaisesti. Taitojen saavuttaminen ei ole aina mahdollista, jolloin tavoitteena on toimintakykyä ylläpitävä kuntoutus. (Kaski ym. 2012: 218-219.) Kehitysvammaisten omatoimisuutta ja osallisuutta voidaan edistää ja vahvistaa kaikkina ikäkausina. Osallisuutta voidaan tukea kotielämässä, koulussa ja jatko-opinnoissa. (THL 2015.)

3.3 Kuntouttava hoitotyö

Kuntouttava hoitotyö kattaa kuntoutuksen ja kuntouttavan työotteen, jota käytetään kaikkeen hoitotyöhön. Kuntouttavan työotteen toteutuessa kehitysvammainen muuttuu kuntoutettavasta aktiiviseksi kuntoutujaksi. Kuntouttavan työotteen lähtökohtana ja tavoitteena on kuntoutujan ja hänen läheistensä terveyden ja hyvinvoinnin tukeminen. Kuntoutuminen edellyttää kuntoutujan aktiivista ja täysipainoista osallistumista kuntoutukseen. Kuntouttavassa hoitotyössä tarvitaan moniammatillista työryhmää. Moniammatilliseen työryhmään kuuluvat kuntoutujan ja hänen läheistensä, sekä hoitajien lisäksi yksilöllisesti esimerkiksi lääkäri, fysio-, puhe-, ja toimintaterapeutti, neuropsykologi, psykologi, ravitsemusterapeutti sekä sosiaalityöntekijä. Kuntoutujan ja hänen läheistensä kanssa moniammatillisessa työryhmässä laaditaan yhteistyössä yksilöllinen kuntoutussuunnitelma. (Tavela 2004: 68-69.)

Kuntouttavassa hoitotyössä hoitaja perehtyy kuntoutujan elämäntilanteeseen ja elämän tarinaan. Hoitajat arvioivat kuntoutujan toimintakykyä ja selviytymistä arjen toimissa. Hoitajan tehtävä on kuntouttavalla työotteella ohjata, auttaa ja tukea kaikissa arjen tilanteissa. Kuntouttavan hoitotyön onnistuminen vaatii kuntoutujan ja hoitajan välistä yhteistyökumppanuutta ja luottamusta, sekä hoitajan monipuolisen ammattitaidon ja erityisesti oman persoonan käyttöä. Tavoitteelliseen kuntouttavaan hoitotyöhön tarvitaan sitkeyttä, tahtoa, toivon kokemuksia, rehellisyyttä ja luottamusta kuntoutujan, hänen läheistensä ja hoitajan välillä. Kuntoutujan tavoitteiden laatimisessa on oltava realistinen, sekä niitä on arvioitava säännöllisesti. Kuntoutuksen edistyminen näkyy usein vasta pitkän ajan kuluttua. (Tavela 2004: 68-69.)

Kuntoutuksen toivotaan tuottavan kuntoutujan voimaantumista, itsemääräämisoikeutta ja hallintaa, parempaa terveyttä sekä toimintakykyä, hyvinvointia ja onnellisuutta. Tavoitteena on että kuntoutuja pystyisi tekemään omaa elämäänsä koskevia ratkaisuja ja asettamaan päämääriä, kuitenkin jättämättä kuntoutujaa yksin. (Arvio 2011: 178-182.)

3.4 Kuntoutussuunnitelma

Kuntoutussuunnitelma tehdään kuntoutumisen tueksi. Suunnitelma on usein lakisääteinen ja sisältää kuntoutustutkimukset sekä kuntoutujan, hänen läheistensä ja yhteistyötahojen kanssa yhdessä sovitut toimenpiteet. Kuntoutussuunnitelma laaditaan vähintään vuodeksi kerrallaan ja enintään kolmeksi vuodeksi. Kuntoutussuunnitelma sisältää asiakkaan perustietoja, kuntoutustarpeen arvioinnin, kuntoutuksen tavoitteet ja toimenpiteet niiden toteutumiseksi sekä sosiaaliturvasta ja kuntoutuksen seurannasta. (Kuntoutusportti 2016.)

Kuntoutussuunnitelma laaditaan Eskoon Asiantuntijapalveluissa ja se voi ohjata tarvittavilta osin myös tukitiimin työskentelyä. Tavoitteena on, että Asiantuntijapalveluista tukitiimiin osallistuvat lasta arvioineet työntekijät, mutta mikäli se ei ole mahdollista, kuntoutussuunnitelmaan kirjatut lausunnot ohjaavat tukitiimin työskentelyä. Pikkupihlajassa kuntoutussuunnitelma ohjaa arjen kuntouttavaa hoitotyötä ja se laaditaan ihannetilanteessa yhdessä lapsen perheen ja hoitohenkilökunnan kanssa.

4 KÄYTTÄYTYMISANALYYSI

Käyttäytymisanalyysi on malli ja tapa ajatella yksilön tilannetta mahdollisimman tarkasti ja saada uusia näkökulmia sekä ratkaisuja tilanteisiin, jotka koetaan haastavina. Sen tavoitteena on saada asiakkaan tilanteesta mahdollisimman yksityiskohtainen ja kokonaisvaltainen hahmotelma. Käyttäytymisanalyysi tehdään piirtämällä käsittekarttatyylinen kuvaus, johon kerätään henkilön käyttäytymistä kuvaavia ilmaisuja ja mahdollisimman kattavasti niitä selittäviä tekijöitä. Se voidaan tehdä tietokoneelle erilaisia ohjelmia apuna käyttäen. Toimiva tapa tehdä käyttäytymisanalyysi on myös piirtää se valkealle taululle, fläppitaululle tai paperille. Käyttäytymisanalyysi tehdään yhteistyössä henkilön kanssa, jonka asioita käsitellään tämän työkalun avulla. Yhteistyöhön mukaan otetaan mahdollisuuksien mukaan henkilön lähi-ihmisiä, jolloin analyysistä saataisiin mahdollisimman kattava. Analyysia täydennetään saatujen uusien tietojen perusteella ja tehdään tarvittaessa muutoksia. Käyttäytymisanalyysin prosessi, jonka voidaan katsoa valmiiksi vasta kun johtopäätelmät on riittävällä luotettavuudella tehty ja mahdollinen toimenpideohjelma on läpikäyty. Prosessi on siten jatkuvaa ja tiedon lisääntyessä saadaan myös täydellisempi kuva tilanteesta. (Timonen 2016.)

4.1 Käyttäytymisanalyysin prosessi ja symboleiden merkitys käyttäytymisanalyysissa

Käyttäytymisanalyysiin piirretään aluksi henkilön pääongelma, suorakaiteen muotoiseen laatikkoon. Suorakaide kuvaa ongelmaksi määriteltyä käyttäytymistä. Pääongelman lisäksi voidaan edellisen ympärille tehdä muitakin suorakaiteen muotoisia laatikoita, johon kirjataan pääongelman lisäksi henkilön ongelmia tai niitä asioita, miten pääongelma ilmenee käytännössä. (ks. 4.2 Käyttäytymisanalyysin symbolien merkitykset) (Timonen 2016)

Ympyrällä tai soikiolla kuvataan käyttäytymiseen vaikuttavia ulkoisia tai sisäisiä vaikutteita. Nämä tekijät ovat selityksiä toiminnalle, asioita, jotka ovat yleisesti tiedossa. Ympyrän tai soikion muotoiset kuviot asetetaan suorakaiteiden ympärille ja niiden yhteyksiä toisiinsa kuvataan nuolilla. Nuolet voivat olla joko yksi- tai kaksisuuntaisia. Symbolien välillä oleva yksisuuntainen nuoli kuvaa oletettua suhdetta asioiden välillä. Kaksisuuntainen nuoli kertoo vaikutussuhteesta, joka on molempiin suuntiin. Symbolien välille voidaan piirtää myös pelkkä viiva, joka kuvaa yhteyttä kahden eri tekijän välillä. (ks. 4.2 Käyttäytymisanalyysin symbolien merkitykset) (Timonen 2016)

Salmiakkikuvio ilmaisee historiallisia vaikutteita. Ne ovat tekijöitä, jotka ovat tapahtuneet henkilön historiassa ja vaikuttavat todennäköisimmin henkilön käyttäytymiseen. Kuusikulmioon kirjataan mahdollinen yhteys myötävaikuttaviin taustatekijöihin. Nämä tekijät ovat analyysin tekijän omia tulkintoja ja arvioita, jotka hän olettaa olevan vaikuttamassa henkilön käyttäytymiseen. (ks 4.2 Käyttäytymisanalyysin symbolien merkitykset) (Timonen 2016)

Vaikka analyysissä tarkoituksena on noudattaa tiettyä rakennetta, olennaisempaa on kuitenkin tarkastella asiakkaan tilannetta mahdollisimman monipuolisesti sekä pyrkiä ymmärtämään hänen elämäntilannettaan, ajatuksiaan ja tunne-elämäänsä sekä logiikkaa, jota käyttäytymisen taustalla on. (Timonen 2016)

Käyttäytymisanalyysin alkuvaiheessa on tiedonkeruu. Sen ei tarvitse olla täysin kattava, olennaisempaa tässä vaiheessa on orientoituminen tilanteeseen. Analyysiä tehdessä tieto lisääntyy ja käsitys asiakkaan tilanteesta täydentyy. Tiedonkeruun tarkoituksena on muodostaa käsitys siitä, mitä tietoa tarvitaan kokonaistilanteen hahmottamiseksi, sekä luoda käsitys siitä miten kyseinen tieto saadaan. Tässä vaiheessa tehdään asiakkaasta kuvaus, johon hahmotellaan käyttäytymiskuvaukset. Hyvä lähestymistapa on kuvitella itsensä henkilön tilalle, josta analyysia tehdään ja miettiä kuinka itse toimisi vastaavassa tilanteessa. Ei ole kuitenkaan mahdollista tietää täysin, mitä toinen kokee mutta

pyrkiminen siihen on tärkeää. Analyysin tekijällä on oltava selvillä myös sellaiset asiat, mihin hän reagoi tunteella, jolloin hän kykenee erottamaan omat tunteet toisen henkilön tunteista. (Timonen 2016)

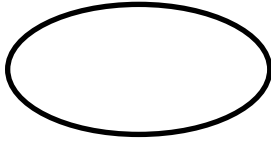
4.2 Huomioita käyttäytymisanalyysin käytöstä Kotopihlajassa

Käyttäytymisanalyysi on hyvä arjen työkalu. Sitä käytetään keskustelun apuna, kun keskustelemme asiakkaan tilanteesta. Vaikka käyttäytymisanalyysissä keskitytään asiakkaan ongelmiin, sen avulla kyetään ratkaisukeskeiseen ajatteluun. Arjen hiljainen tieto saadaan näkyväksi, myös sellaisissa asioissa, jotka on muuten vaikea kirjata esille. Käyttäytymisanalyysi on apuväline, jonka avulla kaikkien havainnot tulevat esiin samanarvoisina, myös hiljaisempien osallistujien. Siihen nostetut asiat lisäävät ymmärrystä asiakkaan ongelmien taustasta. Lisääntyneen ymmärryksen avulla voidaan löytää sellaisia ratkaisuehdotuksia, joita olisi muuten haasteellista löytää. Käyttäytymisanalyysi on myös tehokas tapa jakaa tietoa asiakkaasta laaja-alaisesti. Käyttäytymisanalyysin arkeen viemisestä hyvä kokemus on saatu, kun perhe on tullut kuulluksi käyttäytymisanalyysiä tehdessä. Sen avulla olemme saaneet hyviä ratkaisuehdotuksia arjen haastaviin tilanteisiin ymmärryksen lisääntyessä. Myös vanhemmat ovat kokeneet hyvänä sen, että tunnemme heidän lastaan laajasti ja haluamme ymmärtää häntä. Käyttäytymisanalyysin tekeminen yhdessä perheen kanssa lisää heidän turvallisuuden tunnettaan tilanteessa, kun pohdimme erilaisia ratkaisuehdotuksia lapsen käyttäytymisen muuttamiseksi.

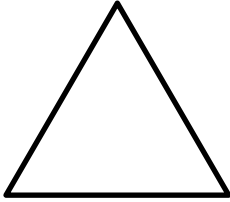
4.3 Käyttäytymisanalyysin symbolien merkitykset

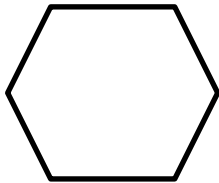
Pääongelma ja muut ongelmat, ongelmien ilmeneminen käytännössä.

Käyttäytymiseen vaikuttavat taustatekijät

Ratkaisuehdotukset

Tulkinnat ja mahdolliset myötävaikuttavat tekijät

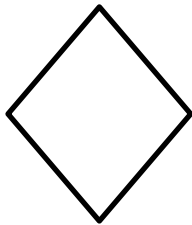
Viiva symbolien välillä kuvaa asioiden välistä yhteyttä.

Kun vaikutus on molempiin suuntiin kahden tekijän välillä, kuvataan se kaksisuuntaisella nuolella.

Kun jokin tekijä johtaa tiettyyn toimintaan, kuvataan niiden välille nuoli vaikutussuunnan mukaisesti.

Historialliset vaikutteet

(Timonen 2016: 39.)

5 KUNTOUTUKSEN VIEMINEN ARKEEN: ESKOOSSA KÄYTÖSSÄ OLEVIA KUNTOUTUKSEN ARKEEN VIEMISTÄ MAHDOLLISTAVIA TOIMINTAMALLEJA

5.1 Moniasiantuntijuuteen perustuva yhteistoiminta

Yhteistoiminnalla tarkoitetaan yhteistä työtä, jolla on yhteiset päämäärät ja tavoitteet eikä se perustu vain tiedon vaihtamiseen. Moniasiantuntijuuteen perustuva yhteistoiminta ei perustu vain yhden ammatillisen sisällön osaamiseen, vaan kokonaisvaltaiseen tilanteen hahmottamiseen. Yhteistoiminnan kantavana ajatuksena on tiukasta työnjaosta siirtyminen joustavuuteen ja yhdessä tekemiseen ja se edellyttää aktiivista osallistumista ja yhteisissä tilanteissa toimimista. (Sipari 2008: 39-43.) Yhteistoiminnan kehittäminen nähdään Eskoon alueella fyysisten puitteiden vuoksi mahdollisuutena ja sille koetaan myös tarvetta asiakaskunnan ja heidän kanssaan elettyjen arkitilanteiden vaativuuden vuoksi. Asiakkaan ympärillä toimii usein monta asiantuntijaa (lähihoitajia, sosionomeja, sairaanhoitajia, lääkäri, sosiaalityöntekijä, psykologi, puheterapeutti, fysioterapeutti ja toimintaterapeutti), mikä mahdollistaa moniasiantuntijuuteen perustuva yhteistoiminnan.

Salla Sipari on tutkinut erityistä tukea tarvitsevien lasten kanssa toimivien asiantuntijoiden yhteistoiminnan kulttuuria Suomessa (Sipari 2008: 44). Kuntoutus nähdään usein lasten kohdalla osana arkea. Tutkimuksen tuloksissa todetaan, että ”Arki itsessään ei kuntouta, vaan arjessa toimivat ihmiset ja ihmisten välinen toiminta eli yhteistoiminta” (Sipari 2008: 73). Tutkimuksessa asiantuntijat keskustelivat kuntouttavasta arjesta, joka koettiin tuloksellisena. Tuloksellisuus perustuu arjessa päivittäin tapahtuviin toistoihin ja sitä kautta oppimiseen ja kokemukseen kuntoutuksen edistymisestä. Kuntoutuksen toteuttamisen arjessa ei koettu vievän lisää aikaa, koska kuntoutustoimenpiteet sisältyivät arkisiin toimiin omassa luonnollisessa ympäristössä. Kuntouttavan arjen hyötyä voidaan arvioida arjen koettuna muutoksena suhteessa asiakkaan omiin tavoitteisiin nähden tai ympäristön koettuna muuttumisena asiakkaan osallistumista tukevaksi. Kuntouttavan arjen ajattelutavan mukaan tavoitteet arjen

toimijoilla ovat yhteiset. Tavoitteet perustuvat yksilölliseen tarpeeseen ja realismiin. Tavoitteet on myös määritelty arjen sanoiksi ja teoiksi. Kuntouttavan arjen ajattelutapa ohjaa usein tavoitteiden muodostumista niin, että tavoitteet tukevat asiakkaan osallistumista omaan arkeensa ja yhteiskuntaan. (Sipari 2008: 71-76.) Kuntoutuksen liittämistä osaksi arkea perustellaan myös lapsen jaksamisella. (Sipari 2008: 89.)

Eskoon Kotopihlajassa toteutuvat tukitiimit luovat mahdollisuuden Kotopihlajan henkilökunnan ja Asiantuntijapalveluiden henkilökunnan yhteistoiminnalle ja Kotopihlajan asiakkaana olevan lapsen arjen kuntoutukselle. Tukitiimissä voidaan sopia lapsen arjen tavoitteista ja käytännön arjen toimintatavoista niiden toteuttamiseksi sekä asiantuntijoiden roolista sekä käytännön toimista tavoitteiden saavuttamisen tukemisessa. Pikkupihlajassa moniasiantuntijuuteen perustuva yhteistoiminta toteutuu eri asiantuntijoiden käynteinä ja kuntoutuksen suunnittelemisen yhteydessä. Tavoitteita voidaan luoda samalla tavoin arjen sanoiksi ja teoiksi sekä määrittellä asiantuntijoiden roolit.

5.2 Omahoitaja-malli

Kuntoutumisen arkeen viemistä voidaan tukea omahoitajamallin avulla, jossa asiakkaalle on nimetty omahoitaja, joka vastaa oman asiakkaansa hoitoa ja kuntoutusta koskevista asioista (Talvela, Malm, Repo, 2006: 70-72.) Sekä Eskoon Kotopihlajassa että Pikkupihlajassa on käytössä omahoitajamalli, joka tarjoaa mahdollisuuden arjessa kuntoutusta edistävien asioiden edistämiseen ja tiedon välittämiseen muulle henkilökunnalle.

6 TUKITIIMITOIMINNAN KEHITTÄMINEN

6.1 Millainen tukitiimi/yhteistyö on ollut ennen tätä projektia?

Ennen tätä projektia tukitiimi on kokoontunut Kotopihlajassa neljä kertaa vuodessa tai vaihtelevasti, ei kuitenkaan systemaattisesti. Asiantuntijapalveluiden sosiaalityöntekijä ja Kotopihlajan esimies sopivat ajankohdat, jolloin tukitiimi kokoontui. Tukitiimiin tulivat paikalle ne työntekijät sekä Asiantuntijapalveluista että Kotopihlajan henkilökunnasta, jotka sattuiivat olemaan paikalla. Etukäteen ei ollut aina tiedossa ketä asiakkaita tukitiimissä käsitellään. Tämä aiheutti sellaisia tilanteita, että paikalla ei ollut välttämättä ketään asiakkaan asioita tuntevaa tai niistä vastaavaa. Tukitiimissä käsiteltyjä ja päätettyjä asioita ei kirjattu virallisesti mihinkään kaikkien tiedoksi ja sen vuoksi tieto jäi usein vain tukitiimiin osallistuville. Tukitiimi koettiin jo aikaisemmin tarpeellisena, koska silloin asiakkaiden asioiden käsittelylle oli varattuna aika ja paikka sekä mahdollisuus moniammatilliseen yhteistyöhön.

6.2 Mitä tapahtui ja miten prosessi eteni?

Tukitiimi-toiminnan kehittäminen lähti liikkeelle tukitiimin prosessin kuvaamisesta (liite 1). Prosessikuvaus kirjattiin yhdessä Eskoon Asiantuntijapalveluiden lasten kanssa toimivien sosiaalityöntekijöiden ja esimiehen, Kotopihlajan osastonhoitajan sekä projektiin osallistuneiden työntekijöiden kanssa pidetyn neuvonpidon pohjalta.

Kirjallisen kuvauksen tekemisen yhteydessä heräsi tarve kysyä muiltakin asiasta mielipidettä, joten laadittiin kyselylomake (liite 2). Kyselylomake oli sama sekä asiantuntijoille että Kotopihlajan henkilökunnalle. Kyselyyn vastasi 17 henkilöä. Sekä Asiantuntijapalveluiden että Kotopihlajan henkilökunnan vastauksista nousi hyvin samanlaisia kehittämisen kohteita, joita olimme jo aiemmin pohtineet, mutta myös uusia

näkökulmia. Vastaajista 15 oli osallistunut tukitiimiin. Osa vastaajista oli osallistunut vain kerran ja osan osallistumisesta oli kulunut jo pitkä aika. Kaksi vastaajista ei ollut osallistunut ollenkaan tukitiimiin.

Tukitiimin hyväksi puoleksi koettiin, että eri alojen ammattilaiset olivat yhtä aikaa paikalla jakamassa tietoa asiakkaasta. Yhteisen säännöllisen ajan varaaminen nousi yhdeksi tärkeäksi tekijäksi tukitiimien onnistumiselle sekä se, että yhteyshenkilö on etukäteen määritelty.

Tukitiimin toiminnan kehittämiseksi tuli paljon ehdotuksia. Merkittävimmäksi nousi säännölliset ja ennalta sovitut tapaamiset. Ongelmaksi koettiin liian harvat tapaamiskerrat, jolloin aika loppui usein kesken. Suunnitelmallisuutta toivottiin enemmän, mikä mahdollistaisi paremman perehtymisen asiakkaan tilanteeseen ennalta. Tällä hetkellä työntekijät tulevat paikalle valmistautumatta, koska ennalta ei tiedetä, kenen asiakkaan asioita tullaan käsittelemään. Toiveena oli myös saada tiimiin ne työntekijät, jotka ovat lähitoimijoita ja toimineet asiakkaan kanssa. Ehdotuksena oli, että työvuoroja suunniteltaessa, olisi kustakin tuvasta yksi työntekijä vuorossa niin, että pääsisi tiimiin.

Vastauksissa toivottiin myös kehitettävän tiettyjen asiakkaiden ympärille omia tukitiimejä, koska tämänhetkinen tukitiimi koettiin liian isoksi työryhmäksi pohtia ja viedä eteenpäin asiakkaan asioita. Tukitiimissä tehdyt suunnitelmat ja mahdolliset tavoitteet jäävät nykyisellään vain tiimissä olevien työntekijöiden tietoon. Toiveena olisi että mietittäisiin, mihin sovitut asiat kirjattaisiin. Tavoitteiden toivottiin olevan selkeitä ja arvioitavissa. Toivottiin selkeyttä siihen, kuka kirjaa tavoitteet. Asioihin tulisi myös järjestelmällisesti palata seuraavissa tapaamisissa. Tukitiimiltä toivottiin lisäksi ratkaisukeskeisyyttä ja että pääpaino olisi siinä, miten toimia tästä eteenpäin.

Yhteistyö Kotopihlajan ja Asiantuntijapalveluiden välillä nähtiin tärkeänä. Kotopihlajan puolelta toivottiin asiantuntijoiden jalkautumista arkeen, mutta tiedostettiin myös että nykyiset resurssit eivät tähän mahdollisesti riitä. Asiakkaiden kohdalla, joilla esiintyy arjessa runsaasti haastavia tilanteita, toivottiin useampia tapaamisia ja mietitytti myös se, mihin sijoitetaan alle 18-vuotiaat lapset ja nuoret, joilla runsaasti haastavaa käytöstä. Asiantuntijoilta tuli toive, että kokoonnuttaisiin keskenään palautepalaveriinkin, joissa Kotopihlajan henkilökunta ja Asiantuntijapalveluiden työntekijät voisivat antaa palautetta puolin ja toisin. Toivetta tutkimusjaksojen kehittämisestä ilmeni. Toistemme työn kunnioittaminen ja arvostaminen koettiin tärkeäksi.

6.3 Miten tilanne on muuttunut?

Kotopihlajassa sosiaaliohjaajan rooli tukitiimien koollekutsumisessa ja järjestämisessä on lisääntynyt. Sosiaalityöntekijä ja Kotopihlajan sosiaaliohjaaja sopivat tukitiimien ajankohdat puoleksi vuodeksi eteenpäin ja tiedottavat ajat työntekijöille. Asiakkaat, joita tukitiimissä käsitellään, sovitaan ennalta ja niistä tiedotetaan sekä Kotopihlajan että Asiantuntijapalveluiden henkilökuntaa viikkoa ennen tukitiimin kokoontumista. Tukitiimien kokoontumiseen on pyritty kutsumaan Asiantuntijapalveluista asiakkaan kanssa toimineet työntekijät tai pyydetty heiltä erikseen terveiset tukitiimiin ja Kotopihlajassa on pyritty siihen, että työvuorossa olisi työntekijä, joka on kyseisen asiakkaan kanssa toiminut. Kotopihlajan työntekijä kirjaa palaverissa käsitellyt ja sovitut asiat omaan kansioonsa, mistä myös muu Kotopihlajan henkilökunta lukee sovitut asiat ja kirjaa nimensä lukemisen merkiksi. Tukitiimeihin on tehty sosiaaliohjaajan ohjaamana käyttäytymisanalyysjä käsiteltävien asiakkaiden tilanteista.

7 PIKKUPIHLAJAN JA ASIANTUNTIJOIDEN YHTEISTYÖN KEHITTÄMINEN

7.1 Millaista yhteistyö oli ennen?

Pikkupihlaja on toiminut fyysisesti Kotopihlajan kanssa samoissa tiloissa vuoteen 2015 saakka. Tuolloin Pikkupihlajaan oli valittuna omahoitajat lapsille ja oma tiimi, joka työskenteli pääsääntöisesti siellä asuvien lasten kanssa. Vaihtuvuutta oli kuitenkin todella paljon. Pikkupihlajan henkilökuntaa oli monesti apuna muissa tuvissa ja vastaavasti Pikkupihlajan vakituisten asiakkaiden kanssa käytettiin lyhytaikaisempaa henkilöstöä.

Pikkupihlajan ja Asiantuntijapalveluiden yhteistyö oli satunnaista. Sovitut terapiat toteutuivat. Tukitiimeissä Pikkupihlajan asioita oli harvoin, koska tilapäislasten asioita oli niin paljon ja asiat olivat arjen käytäntöjen vuoksi kiireellisiä.

Venyttelyryhmä palveli koko osaston väkeä, jolloin asiakkaita, ohjaajia ja vaihtuvuutta oli ryhmässä enemmän. Useimmat työntekijät olivat käyneet kinestetiikkakoulutuksen. Arkeen saati yksilöllistä ohjausta fysioterapeuttien toimesta.

7.2 Miten prosessi eteni ja tilanne muuttui?

Uudet tilat ja kokonaan erillinen rakennus Pikkupihlajalle saatiin vuoden 2016 alussa. Hallinnollisesti Pikkupihlaja on edelleen osa Kotopihlajaa ja tulevaisuudessa uusi Kotopihlaja rakentuu Pikkupihlajan viereen.

Pikkupihlajan valmistuttua taloon haettiin oma henkilökunta. Tämä antoi hyvän pohjan lähteä kehittämään uutta mallia toimia. Henkilöstö on edelleen Kotopihlajan kanssa samaa, mutta lyhytaikaisen henkilökunnan käyttö on vähäisempää. Pikkupihlajan henkilökunta ennemminkin vierailee Kotopihlajassa. Tämä helpottaa tiedonkulkua.

Pikkupihlajan lasten kuntoutukselliset ja arkiset asiat pysyvät helpommin henkilökunnan hallinnassa kun henkilökuntamäärä ja asiakasmäärä ovat pienemmät.

Pikkupihlajassa on rauhallisempaa, henkilökunnan on helpompi sitoutua yhdessä sovittuihin tavoitteisiin, kun lapsia on vain kuusi ja heistä on muodostunut yhteensopiva ryhmä. Kuntoutukseen suhtaudutaan avoimesti ja positiivisesti. Pikkupihlajan valmistuttua aloitettiin tiiviimpi yhteistyö asiantuntijapalveluiden kanssa. Alussa pidettiin palaveri kaikkien lasten kuntoutuksellisista asioista. Toimintaterapeutin kanssa sovittiin säännölliset tapaamiset, jotka ovat toteutuneet. Yhteistyö puheterapeutin kanssa on tiivistynyt. Sovittujen terapioiden lisäksi henkilökunta on saanut ja kysynyt paljon neuvoja lasten puheterapia-asioihin liittyen. Pikkupihlajassa otettiin käyttöön HYP-malli (Huomioiva Yhdessäolo) asiantuntijoiden ohjaamana. Huomioivalla yhdessäololla tarkoitetaan tapaa olla vuorovaikutuksessa paljon tukea tarvitsevan ihmisen kanssa. Konkreettisesti HYP toteutuu arjessa pieninä hetkinä, jolloin lapsen hoitajalla on mahdollisuus keskittyä vain yhteen lapseen ja vastata hänen pienimpiinkin vuorovaikutusaloitteisiin ja tätä kautta vahvistaa lapsen omaa ilmaisua. Paljon tukea tarvitsevan lapsen hienovaraisimmat vuorovaikutusaloitteet voivat jäädä helposti arjen kiireessä huomaamatta. Huomioivan yhdessäolon on tarkoitus antaa molemmille vuorovaikutustilanteesta oleville positiivinen kokemus, joka lisää vuorovaikutusta arjessa. (Papunet 2016.) Venyttelyryhmä toimii uuden Pikkupihlajan tiloissa. Ryhmä on nyt rauhallisempi ja lasten asioihin on enemmän aikaa paneutua, koska on vähemmän paikalla olevia lapsia. Neuvoja siirtymiseen kinestetiikalla on pyydetty ja saatu paljon lisää. Pikkupihlajassa harjoitellaan käyttäytymisanalyysin tekoa. Tämä on tuonut hyvän apuvälineen keskustelun tueksi.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

8.1 Johtopäätökset

Projektityömme puitteissa pääsimme tukitiimien ja yhteistyön kehittämisen työstämisessä askeleita eteenpäin, kuitenkin kehitettävää jää edelleen tulevaisuuteenkin ja muutokset ovat aina osa arkeamme, kuten toivottavasti jatkossa tukitiimien ja yhteistyön kehittäminenkin. Kokosimme yhteen niitä asioita, joista kehittämistyötä olisi hyvä jatkaa. Kokoonnuimme yhdessä Asiantuntijapalveluiden sosiaalityöntekijöiden ja esimiehen sekä Kotopihlajan esimiehen kanssa käymään läpi työmme etenemistä ja kehittämisideoita.

Tukitiimeissä olisi jatkossa hyvä miettiä, miten käsiteltävistä asiakkaista tiedotetaan siihen osallistuvia ja helpottaisiko esimerkiksi yhteisen sähköpostilistan luominen tiedonkulkua. Jatkossa asiakkaiden käyttäytymisanalyysien tekemiseen jo varhaisemmassa vaiheessa voisi olla hyvä ottaa mukaan myös Asiantuntijapalveluiden työntekijöitä ja tämän toteutumista tulisi jatkossa kokeilla ja kehittää. Myös kirjaamista tulisi kehittää niin, että kirjattu teksti näkyisi myös Asiantuntijapalveluiden työntekijöille. Yhteisen asiakastietojärjestelmämme Effican mahdollisuuksia tähän selvitellään. Tukitiimeissä käsiteltävistä asioista kokonaisvaltaisemman kuvan saamiseksi olemme pohtineet myös lapsen perheen ja mahdollisesti myös muiden lapsen kanssa toimivien tahojen, kuten koulun, näkökulmien huomioimista ja mahdollisuutta osallistua tukitiimiin.

Pikkupihlajan ja Asiantuntijapalveluiden yhteistyön kehittämisen kannalta olisi tärkeää löytää paikka, johon on mahdollista kirjata eri asiantuntijoiden kanssa sovitut tavoitteet kaikkien nähtävälle. Myös tavoitteiden toteutumisen seuranta olisi jatkossa hyvä toteuttaa tiiviimmin ja selkeämmin. Jatkossa eri asiantuntijoiden ohjauksellisten käyntien toivotaan toteutuvan säännöllisesti, jolloin Pikkupihlajan henkilökunnalla olisi tieto,

milloin he voivat ottaa tarvittavat asioita puheeksi ja esittää kysymyksiä. Pikkupihlajan kanssa toteutuvan yhteistyön kehittämisessä jatkossa voisi myös pohtia perheen ja koulun mahdollisuutta osallistua lapsen kuntoutuksen suunnitteluun paremmin, esimerkiksi kuntoutuksen suunnittelua koskevaan palaveriin osallistumalla. Erityisesti perheen äänen kuulemiseen panostaminen koetaan jatkossa tärkeäksi.

8.2 Pohdinta

Olemme itse projektia toteuttaneina työntekijöinä kokeneet yhteistyön kehittämisen tarpeellisuutta ja tukea työn tarpeellisuudelle on tullut myös muilta tässä projektityössä osallisina olevien yksiköiden työntekijöiltä. Todellinen tarve on tuonut motivaatiota työskentelyyn. Tämä kehitystyö on toteutettu Kotopihlajan tilapäishoitoyksikön sosiaalihoitajan, pitkäaikaista asumista tarjoavan Pikkupihlajan toiminnanohjaajan sekä Asiantuntijapalveluiden toimintaterapeutin yhteistyönä. Työnkuvamme arkityössä ovat siis hyvinkin erilaiset, mutta yhteinen näkemys ja toistemme ymmärrys ovat löytyneet sujuvasti ja yhteistyö on ollut avointa. Olemme kokeneet erilaiset työnkuvamme ja taustamme myös rikkautena. Yhteistyötä on helpottanut myös se, että olemme kaikki toimineet toimenkuvissamme jo pidempään ja kokemusta kehitystyöhömme liittyvästä yhteistyöstä ja tukitiimeistä on kertynyt. Koska toimimme arkityössämme hyvin erilaisissa töissä ja eri yksiköissä, on meille ollut hyvin tärkeää, että kuukaudessa toteutuneista koulutuspäivistä toinen on varattu täysin kehittämistyöllemme.

Koemme projektin myötä eri yksiköissä toimivien työntekijöiden roolien selkiytyneen. Jokainen tietää oman työroolinsa tärkeyden myös toisten työntekijöiden kannalta. Yhteistyön tiivistyttyä myös toisen työntekijän ymmärrys ja arvostus ovat lisääntyneet. Havaittavissa on ollut myös asenteiden muuttumista työyhteisöissä, esimerkiksi Kotopihlajassa on havaittu asenteiden muuttuneen tukitiimiin osallistumista kohtaan ja tukitiimistä keskustellaan arjessa kahvipöydässä ja pohditaan kenen asioita siellä olisi

hyvä käsitellä. Tukitiimiä on siis opittu hyödyntämään paremmin. Käyttäytymisanalyysia on harjoiteltu yhdessä työyhteisön kanssa sekä Pikkupihlajassa että Kotopihlajassa ja sen käyttö on avannut uusia ajatusmalleja. Käyttäytymisanalyysi on ollut hyvä tiedon keräämisen ja jakamisen sekä keskustelun väline. Käyttäytymisanalyysia tehdessä on noussut myös ajatuksia siitä, ohjaako käyttäytymisanalyysi käsittelemään asiakkaan asioita liian ongelmakeskeisesti. Toisaalta on myös huomattu, että asiakkaan vahvuuksia ja voimavaroja voi hyödyntää ratkaisukeinoina ongelmakohtiin. Koko koulutuksen aikana myös me eri yhteistyötahot olemme tutustuneet toisiimme paremmin, mikä on myös auttanut yhteistyön helpottumiseen ja tiivistymiseen.

Haastavaksi projektin toteuttamisen on tehnyt yhteisen ajan puute. Koska me kaikki projektia toteuttaneet työntekijät toimimme hyvin erilaisissa arkitöissä ja eri toimipisteissä, on lähes ainoa mahdollinen yhteinen aika työn tekemiselle ollut toinen koulutukseen varatuista päivistä ja usein tällöinkin työn tekemiseen varattu varsinainen aika on jäänyt hyvin niukaksi ja myös työn jatkaminen kuukauden tauon jälkeen on vaatinut oman aikansa. Kehittämistyöstämme haasteellista on tehnyt myös se, että emme voi itse vaikuttaa kaikkiin yhteistyötä edistäviin asioihin ja yhteistyön kehittäminen vaatii myös muiden kuin meidän sitoutumista siihen. Myös yhden projektiin osallistuneen työnkuvan ja työajan muuttuminen kesken kehittämisprojektin siten, että tukitiimeihin osallistuminen ei enää kuulu työnkuvaan, on vaikuttanut työn sisältöön ja tekemiseen.

Kehittämistyömme hahmottaminen ja rajaaminen on ollut haasteellista. Projektityön ohjeistuksen olemme kokeneet sekavaksi ja puutteelliseksi. Edellä mainitut asiat ovat vieneet paljon energiaa ja voimavaroja projektin edetessä ja aiheuttaneet myös turhaan tehtyä työtä. Myös kehittämistyön tekeminen jo vaativan arkityömme ohessa ja lisäksi on ollut haasteellista ja vienyt voimavaroja.

LÄHTEET

Arvio Maria (2011). Kuntoutus teoksessa *Kehitysvammainen potilaana*. Helsinki: Duodecim.

Eskoon tuki- ja osaamiskeskus. Palvelut. Asiantuntijapalvelut. [Lainattu 7.11.2016]. Saatavilla <http://www.eskoo.fi/palvelut/asiantuntijapalvelut.html>

Eskoon tuki- ja osaamiskeskus. Asukkaana Eskoossa. Laitoshoito. Kotopihlaja. [Lainattu 7.11.2016]. Saatavilla <http://www.eskoo.fi/palvelut/asukkaana-eskoossa/laitoshoito/kotopihlaja-seinajoki.html>

Kaski Markus, Anja Manninen & Helena Pihko (2012). 5. uudistettu painos. Kuntoutus ja hoitotyö teoksessa *Kehitysvammaisuus*. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Kinestetiikka 2016. Kinestetiikka. [Lainattu 15.12.2016]. Saatavilla <http://www.kinestetiikka.fi/kinestetiikka/>

Kuntoutusportti (2016). Kuntoutussuunnitelma. [Lainattu 26.10.2016]. Saatavilla <https://kuntoutusportti.fi/kuntoutus/kuntoutussuunnitelma/>

Palvelut 2016. Eskoon sosiaalipalvelujen kuntayhtymä.

Papunet 2016. HYP-huomioivaa yhdessäoloa vuorovaikutukseen. [Lainattu 15.12.2016]. Saatavilla <http://papunet.net/materiaalia/hyp-huomioiva-yhdessaolo>

Sipari, Salla (2008). Kuntouttava arki lapsen tueksi. Kasvatuksen ja kuntoutuksen yhteistoiminnan rakentuminen asiantuntijoiden keskusteluissa. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House.

Talvela Eeva-Liisa (2004). Kuntouttava hoitotyö teoksessa *Esteistä mahdollisuuksiin. Vammaistyön perusteet*. Helsinki: WSOY.

Talvela Eeva-Liisa, Marita Malm & Marjo Repo (2006). 2.painos. Kuntoutuminen teoksessa *Esteistä mahdollisuuksiin. Vammaistyön perusteet*. Helsinki: WSOY.

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos (2015). Kuntoutus. [Lainattu 26.10.2016]. Saatavilla <https://www.thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/itsenaisen-elaman-tuki/kuntoutus>

Timonen Tero (2016). ”Kallonkutistajan käsikirja” – Neurokognitiivisen käyttäytymisanalyysin (N-KKA) näkökulma elämäntilanteeseen ja ongelmien analyysissä, pääkohteena neuropsykiatriset ongelmat. Versio 1.5. Joensuu: PsyDesign.

LIITE 1. Tukitiimit Kotopihlajassa

Tässä kuvauksessa olevat käytännöt koskevat Kotopihlajan tilapäishoitoasiakkaita.

Tukitiimien tarkoitus

Tukitiimi on Kotopihlajan henkilökunnan ja asiantuntijapalveluiden työntekijöiden muodostama tiimi. Tukitiimi kokoontuu säännöllisesti sovitussa paikassa. Tukitiimi mahdollistaa asiakkaan tietojen jakamisen ja moniammatillisen yhteistyön. Tavoitteena on tukea asiakkaan kehitystä ja arjen sujuvuutta yhteneväisiä toimintatapoja ja käytänteitä luomalla. Niiden vaikutusta seurataan ja arvioidaan säännöllisesti. Tukitiimissä voidaan käsitellä myös suojatoimenpiteisiin liittyviä asioita.

Koollekutsuja sekä kokoontumistiheys

Sosiaalityöntekijä ja tilapäishoitoyksikön sosiaalihjaaja sopivat keskenään kokoontumisajat. Tukitiimit kokoontuvat kerran kuukaudessa ja kesälomaikoina tarpeen mukaan. Ajat sovitaan puoleksi vuodeksi kerrallaan hyvissä ajoin. Sosiaalityöntekijä ilmoittaa ajat tarvittaville Asiantuntijapalvelun työntekijöille sähköpostin kautta ja sosiaalihjaaja huolehtii ilmoittamisen osaston henkilökunnalle kirjaamalla kalenteriin ja ilmoittamalla osastokokouksessa.

Tukitiimissä käsiteltävien asiakkaiden määrittäminen ja tiedon välittäminen tarvittaville työntekijöille

Mikäli tarve asiakkaan asioiden käsittelylle syntyy Kotopihlajassa:

Kotopihlajassa jokaisen tuvan tiimit keskustelevat, kenen asioita he toivovat käsiteltävän ensisijaisesti ja minkä vuoksi. Tämä tieto viedään sosiaalihjaajalle, joka tiedottaa sosiaalityöntekijälle kenen asiat on päätetty ottaa käsiteltäviksi. Sosiaalityöntekijä tuo tiedon asiantuntijoille sähköpostilla viimeistään viikkoa ennen tukitiimiä.

Mikäli tarve asiakkaan asioiden käsittelylle syntyy Asiantuntijapalveluissa:

Ajanvaraustyöryhmässä pohditaan tarve tiedon jakamiselle Kotopihlajan henkilökunnan kanssa käsiteltävän asiakkaan kohdalla ja sosiaalityöntekijä kirjaa listan asiakkaista, joiden asioita toivotaan käsiteltävän tukitiimissä. Sosiaalityöntekijä välittää tiedon Kotopihlajan sosiaalihjaajalle.

Asiakkaat joita ei ole pystytty suunnitelmallisesti tuomaan tukitiimiin (kriisasiakkaat), voidaan ottaa käsittelyyn lyhyemmällä varoitusaajalla. Tässä tapauksessa sosiaalihjaaja ottaa yhteyttä asiakkaan sosiaalityöntekijään, joka pyrkii kutsumaan tukitiimiin mahdollisimman monta asiakkaan kanssa toiminutta työntekijää.

Osastonhoitaja suunnittelee työvuorot niin, että tarvittavat työntekijät ovat mukana tukitiimissä Kotopihlajasta. Kullekin käsiteltävälle asiakkaalle on määritelty vastuuhenkilö Kotopihlajan työntekijöistä. Asiantuntijapalveluiden sosiaalityöntekijä ja muut tukitiimeistä vastuussa olevat työntekijät vastaavat siitä että paikalla ovat asioiden käsittelyn kannalta oleelliset työntekijät tai niin, että heillä on tarvittava tieto asiasta.

Tarve asiakkaan asioiden käsittelylle tukitiimissä voi lähteä myös huoltajilta. Tiedon välittäminen tapahtuu edellä kuvatuin tavoin. Huoltajat voivat ottaa yhteyttä joko asiantuntijapalveluihin tai Kotopihlajan henkilökunnan välityksellä. Tarvittaessa huoltajat voivat olla mukana tukitiimissä sen ajan, kun heidän lapsensa asioita käsitellään.

Tukitiimin rakenne

Asiantuntijapalveluiden sosiaalityöntekijä johtaa keskustelua. Asiakkaan vastuhenkilö on etukäteen perehtynyt asiakkaaseen ja hänen tilanteeseen, sekä kirjaa tukitiimissä sovitut asiat. Henkilökunta kuvaa ongelmia, joita asiakkaan kanssa on arjen sujumuuden ja toimintakyvyn kannalta. Ongelmien ja tilanteen kuvaamisessa käytetään käyttäytymisanalyysejä. Moniammatillisesti pohditaan arkea helpottavia toimintatapoja, joiden pohjalta sovitaan yhteisiä tavoitteita. Tavoitteet kirjataan hoisu-lehdelle ja niiden toteutumista seurataan seuraavissa tukitiimeissä tai asiakkaalle erikseen sovitussa palaverissa.

Tukitiimin lopussa määritellään seuraavassa tukitiimissä käsiteltävät asiakkaat tai mahdolliset tavoitteiden toteutumisen seurantaan liittyvät palaverit.

Tukitiimissä saa ilmaista asioihin ja asiakkaisiin liittyviä tunteita, mutta päätavoitteena on asiakkaan arjen sujumista edistävien toimintakäytänteiden luominen.

LIITE 2. Kysely tukitiimitoiminnan kehittämisestä

Hei!

NERO-koulutuksessa tavoitteenamme on kehittää Asiantuntijapalveluiden ja Kotopihlajan sekä mahdollisesti Pikkupihlajan välistä yhteistyötä. Olemme jo aloittaneet koostamaan ja kirjaamaan auki Tukitiimi-toimintaa ja siihen liittyviä käytänteitä. Meille erityisesti teidän muiden työntekijöiden antama tieto on arvokasta ja se ohjaa kehittämistyötämme jatkossa. Toivoisimme, että vastaisit seuraaviin kysymyksiin ja auttaisit meitä työssämme eteenpäin.

Ystävällisin terveisin,

Maria, Pirkko ja Johanna

1. Oletko osallistunut Tukitiimiin? (ympyröi)

kyllä

ei

2. Mitä hyvää nykyisessä Tukitiimissä mielestäsi on?

3. Mikä ei mielestäsi toimi Tukitiimissä?

4. Miten toivoisit Tukitiimin kehittyvän?

5. Mitä toiveita Sinulla on Kotopihlajan ja Asiantuntijapalveluiden yhteistyön kehittämiseksi?

LIITE 3. Esimerkki käyttäytymisanalyysista

